

“โลกร้อน” ชาวนายโสธรอยากบอกว่า.....

“โลกร้อน”

...ชาวนายโสธรเดือดร้อนอย่างไร?

ไทยเป็นประเทศกสิกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้แก่ประเทศมาช้านาน ไทยได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวเพื่อส่งออกอันดับหนึ่งของโลกและมีพื้นที่ปลูกข้าวกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค แหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญอยู่ในภาคกลางและภาคอีสาน

ในภาคอีสาน จังหวัดยโสธรเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและเป็นสินค้าส่งออกที่สร้างชื่อเสียง

ในระดับสากล เพราะสภาพดินฟ้าอากาศในพื้นที่เอื้อต่อการปลูกข้าวหอมมะลิได้เป็นอย่างดี

คนยโสธรกว่าร้อยละ 90 มีอาชีพทำนาที่ต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก ระบบชลประทานที่มีอยู่ไม่พอเพียงและกระจายได้อย่างทั่วถึง นอกจากดินและน้ำแล้ว แสงแดดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเพราะข้าวหอมมะลิเป็นพันธุ์ข้าวที่ “ไวแสง” และต้องการปริมาณแสงแดดพอเหมาะในระยะเวลาที่เหมาะสม ชาวนายโสธรจึงปลูกข้าวหอมมะลิได้ปีละครั้งเท่านั้น

ประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอบากเรือ นาโส และเลิงนกทาในจังหวัดยโสธร ที่ยึดอาชีพทำนามาตลอดชีวิต สะท้อนให้เห็นว่าภาวะโลกร้อนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศและการทำนาของตนเองอย่างมาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา สภาพอากาศเกิดความแปรปรวนอย่างต่อเนื่อง ฝนที่ตกคลาดเคลื่อนส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิของชาวนาในจังหวัดยโสธรอย่างรุนแรง เพราะฝนทิ้งช่วงในขณะดำกล้าซึ่งเป็นเวลาที่ต้นข้าวต้องการน้ำเป็นอย่างมาก แต่ตกอย่างหนักและต่อเนื่องในช่วงย่างเข้าฤดูหนาวที่ข้าวออกรวงรอการเก็บเกี่ยว

สภาพอากาศที่แปรปรวนมีผลทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป ระบบห่วงโซ่อาหารในธรรมชาติถูกทำลาย ชาวนาในสามอำเภอพบว่า ชนิดของโรคพืช แมลงศัตรูพืช และวัชพืชมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น พืชผักประจำถิ่นบางชนิดหายไป พืชและแมลงแปลกถิ่นเพิ่มมากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สร้างความเสียหายให้แก่พืชผลและไร่นา เกษตรกรไม่สามารถคาดการณ์สภาพอากาศและวางแผนการทำนาได้อย่างที่เคยทำมาในอดีต ชาวนามีความเสี่ยงในการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น รายได้ของเกษตรกรตกต่ำลงเพราะปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่ลดต่ำลง เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของต้นข้าว โรคและแมลงศัตรูพืชที่ระบาดเพิ่มมากขึ้น และความชื้นในข้าวเปลือกสูงขึ้น

ความแปรปรวนของสภาพอากาศยังส่งผลให้เกษตรกรมีภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินที่สูงขึ้นด้วย ในระบบการผลิตชาวนาจำเป็นต้องลงทุนหาเครื่องสูบน้ำมาใช้และขุดบ่อเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น เพราะอาหารที่หาได้ตามธรรมชาติและผลผลิตที่เพาะปลูกได้เองลดลง ทำให้เกษตรกรต้องเจียดรายได้ส่วนหนึ่งที่ทำได้น้อยอยู่แล้วมาซื้อหาอาหารเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องคนในครอบครัวอีก

เมื่อค่าใช้จ่ายของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น แล้วสวนทางกับรายได้ที่ลดลง ชาวนาหลายรายจำยอมต้องมีหนี้สินและเผชิญปัญหาโรคภัยไข้เจ็บเพราะความเครียด ความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลง สุดท้าย เกษตรกรจำเป็นต้องรับจ้างเป็นแรงงานภาคเกษตรในไร่นาคนอื่น หรือแปลงสภาพไปเป็นแรงงานอพยพเข้ามาหาอาชีพทำในเมืองใหญ่ เพื่อให้มีรายได้พอใช้หนี้และ เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว

นาข้าวล้มจากการที่ฝนตกหนักใน

ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

เกษตรกรไทยรับมืออย่างไร?

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอปากเรือ นาโง และเลิงนงทาในจังหวัดยโสธรเห็นตรงกันว่า “เกษตรกรอินทรีย์” เป็นทางออกที่เหมาะสมวิธีหนึ่งที่จะรับมือกับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน

การทำเกษตรแบบ “เกษตรกรอินทรีย์” ช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์และเก็บความชุ่มชื้นได้ยาวนานกว่าดินในนาเกษตรเคมี รวมทั้งทำให้ต้นข้าวมีความแข็งแรงทนแล้งได้ดีกว่าข้าวที่ปลูกโดยใช้สารเคมี ชาวนาสามารถลดต้นทุนลงได้มาก เพราะไม่ต้องซื้อปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงและศัตรูพืชที่มีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมาใช้

อย่างไรก็ดี ชาวนาจะรับมือกับสภาพอากาศที่แปรปรวนได้นั้น ชาวนาต้องมีการวางแผน และการจัดการไร่นาที่เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่นาด้วย

เกษตรกรต้องคำนึงถึงปริมาณพื้นที่นาที่จะทำการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่มี มีการเก็บกักน้ำและวางระบบท่อเพื่อกระจายน้ำในพื้นที่ให้ครอบคลุมได้อย่างเหมาะสม และนำพลังงานธรรมชาติที่ประหยัดเงินและแรงงานมาช่วยในการสูบน้ำ เช่น กังหันลม การทอดหรือสูบน้ำด้วยแรงคน ฯลฯ

เกษตรกรควรมีการจัดการน้ำที่เหมาะสมทั้งในระดับไร่นาแต่ละรายและในระดับชุมชน เพื่อให้มีน้ำใช้เพียงพอตลอดทั้งปี เทคโนโลยีและระบบจัดการน้ำที่นำมาใช้ควรคำนึงถึงแรงงานของผู้หญิงและเด็กให้สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกและประหยัดแรงงานและเวลา

นอกจากนี้ เกษตรกรควรปลูกพืชอาหารอื่นๆ ควบคู่กับการปลูกข้าว เช่น พืชผักสวนครัว และผลไม้ ที่มีอายุสั้นและให้ผลผลิตเร็ว ชาวนาจะมีรายได้เสริมในช่วงที่รอเก็บเกี่ยวข้าวและใช้พืชผลเหล่านี้เป็นอาหารภายในครอบครัวได้อีกทางหนึ่งในปีที่ผ่านมารายได้จากพืชผักสวนครัวกลายเป็นรายได้หลักของเกษตรกรบางครอบครัวเพราะผลผลิตข้าวไม่พอขาย

ชาวโลกเขาเถียงกันว่าอย่างไร?

ผลกระทบจากภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เราต้องเผชิญอยู่ทุกวันนี้ มีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์เอง ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะการใช้เชื้อเพลิงที่มาจากซากพืชและสัตว์ดึกดำบรรพ์ เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ และการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เป็นก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญชนิดหนึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การเกิดสภาวะโลกร้อน

สถิติการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญทั่วโลกในปี พ.ศ. 2543 มีปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ร้อยละ 72 ก๊าซมีเทนร้อยละ 18 และก๊าซไนตรัสออกไซด์ร้อยละ 9 ภาคพลังงานและภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศโลกมากที่สุด ในขณะที่ก๊าซมีเทนและไนตรัสออกไซด์มาจากภาคเกษตรกรรม

ในเวทีโลก การเจรจาต่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ พ.ศ. 2535 (United Nations Framework Convention on Climate Change หรือ UNFCCC) มีประเทศสมาชิกภายใต้อนุสัญญาดังกล่าว 192 ประเทศด้วยกัน ไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีอัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่บรรยากาศน้อย และไม่มีพันธกรณีในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในช่วงพันธกรณีแรกระหว่างปี พ.ศ. 2551-2555 ต่างจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมที่ถูกกำหนดให้ต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างน้อยร้อยละ 5 ของปริมาณการปล่อยในปี พ.ศ. 2533 เนื่องจากข้อกำหนดในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในช่วงพันธกรณีแรก กำลังจะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2555 การประชุมเพื่อกำหนดข้อตกลงและมาตรการในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในช่วงพันธกรณีที่สอง (พ.ศ. 2556 ถึง 2560) จะมีขึ้นในระหว่างวันที่ 7-18 ธันวาคม พ.ศ. 2552 ณ กรุงโคเปนเฮเกน

ในการเจรจาระหว่างประเทศ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมพยายามที่จะผลักดันให้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต้องร่วมรับผิดชอบในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหลังจากปี พ.ศ. 2555 โดยอ้างว่าประเทศกำลังพัฒนาต้องลดการปล่อยก๊าซมีเทนในภาคเกษตร ก๊าซมีเทนมีศักยภาพทำให้โลกร้อนมากกว่าคาร์บอนไดออกไซด์ 60 เท่า แต่ก๊าซมีเทนจะมีอายุอยู่ในชั้นบรรยากาศสั้นกว่าคาร์บอนไดออกไซด์ 5-20 เท่า

ชาวเกษตรอินทรีย์ยโสธรอยากบอกกับประชากรโลกว่า...

การทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย มิได้เป็นสาเหตุหลักของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทุกวันนี้ เกษตรกรทำหน้าที่ของตัวเองอย่างแข็งขันภายใต้ภาวะกดดันจากรอบด้าน เพื่อผลิตอาหารให้กับผู้คนจำนวนมาก ซึ่งรวมไปถึงคนในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมด้วย การทำการเกษตรมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหารของประชากร ในทุกระดับ และยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชนบทอย่างแยกกันไม่ออก

ทุกวันนี้ ความทุกข์จากผลกระทบที่เกิดจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยประเทศอุตสาหกรรมนั้น กลับตกอยู่บน ป่าของเกษตรกรและกลุ่มคนยากจนที่ประสบกับปัญหาและความยากลำบากในการดำรงชีวิตอยู่แล้ว ในฐานะที่ประเทศ พัฒนาแล้วเป็นฝ่ายที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกมาในปริมาณมาก ประเทศเหล่านั้นย่อมต้องเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบมาก เป็นเงาตามตัวในสิ่งที่ประเทศตัวเองได้ก่อเอาไว้ในอดีตอย่างไม่มีเงื่อนไข และไม่ควรมลัทธิการให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา ที่กำลังแบกรับภาระการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงดูคนเกือบทั้งโลกอยู่ในขณะนี้

ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศที่พัฒนาแล้วยังต้องให้งบประมาณสนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ประเทศกำลังพัฒนา เพื่อช่วยให้เกษตรกรและคนยากจนในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากภาวะโลกร้อนมากที่สุด สามารถปรับตัวและรับมือกับ สภาพอากาศที่กำลังเปลี่ยนแปลงและภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่สำคัญที่สุดประเทศที่พัฒนาแล้วยังต้องมีเป้าหมาย และแนวทางในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศตนเองที่ชัดเจนอีกด้วย

ใครจะช่วยเกษตรกรได้

เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถรับมือกับผลกระทบของสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงในระยะยาวได้โดยลำพัง รัฐบาล ต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนี้ให้ได้ ภาครัฐควรที่จะ:

- ให้ความรู้เรื่องผลกระทบจากภาวะโลกร้อนและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกษตรกรตระหนักถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตัวเกษตรกรเอง
- ให้ข้อมูลการพยากรณ์อากาศที่แม่นยำและน่าเชื่อถือ เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้ อย่างเหมาะสม
- ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มเกษตรกรรายย่อยอย่างจริงจัง
- จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนเกษตรกรในการปรับตัว เช่น เรื่องแหล่งน้ำ และพลังงาน
- กำหนดนโยบายและแนวทางที่เหมาะสมในการปรับตัวเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการปรับตัวในระยะยาว อย่างกว้างขวาง
- เปิดช่องทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายระดับท้องถิ่นและระดับประเทศในเรื่องการรับมือกับ ผลกระทบและปรับตัวต่อสภาพอากาศที่แปรปรวน

ที่มา : บทสรุป จากงานเสวนา เรื่อง โลกร้อน เสียงสะท้อนจากชุมชน: จุดยืนของไทยในเวทีโลก และบทบาทของภาครัฐ ในการรับมือกับโลกร้อนและสนับสนุนการปรับตัวในภาคเกษตร ณ ห้องประชุมศูนย์วิทยบริการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ยโสธร วันที่ 26 กรกฎาคม 2552 มีเกษตรกรผู้เข้าร่วมทั้งหมดประมาณ 60 คน จัดโดยองค์การอ็อกแฟม เกรท บริเทน โครงการประเทศไทย และมูลนิธิริสายใยแผ่นดิน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ

รจเรข บำราศอรินทร์พ่าย องค์การอ็อกแฟม เกรท บริเทน โทรศัพท์: + 662 632 0033-7 อีเมลล์: rbumrasarinpai@oxfam.org.uk
หรือ **พรณี เสมอภาค** มูลนิธิริสายใยแผ่นดิน โทรศัพท์: + 66 81 879 8991 อีเมลล์: p_samerpak@yahoo.com